

Posudok na habilitačnú prácu

Habilitant: Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.

Študijný odbor: 7501 Pedagogika.

Pracovisko: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky.

Oponent. Prof. PhDr. Erich Mistrík, CSc. Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta, Katedra etickej a občianskej výchovy

V odborných kruhoch sa už multikultúrna výchova spochybňuje zriedka (oproti politickým kruhom), pretože je jasné, že medzi kultúrne prepojenia sveta sa prehlbujú rýchlejšie ako je vedomie ľudí schopné ich registrovať – preto tá nutnosť výchovy k medzi kultúrnemu porozumeniu.

O to väčšia je nutnosť pripraviť na multikultúrny svet ľudí, ktorí sa s ním stretávajú vo svojej každodennej profesii – takí budú samozrejme dnešní študenti pomáhajúcich profesií. Ich multikultúrne kompetencie by mali zodpovedať súčasnému multikultúrnemu svetu, čo samozrejme platí aj pre stredoeurópsky región.

Tieto jednoduché dva dôvody bez problémov zdôvodnia nevyhnutnosť práce a výskumu J. Hladíka. Netreba viac slov.

U nás a v okolitých krajinách neexistuje veľa empirických výskumov, ktoré by sa venovali multikultúrnym kompetenciám. Väčšinou vznikajú teoretické práce, preto oceňujem dlhodobú snahu habilitanta podoprieť teórie dátami z terénu. V práci prezentuje dlhodobú snahu a hoci svoju habilitačnú prácu oprel o jeden, svoj najväčší, výskum, uvádza aj ďalšie, ktoré vhodne dopĺňajú obraz o situácii v multikultúrnych kompetenciách.

Preukazuje veľmi dobrý prehľad o situácii v teórii multikulturalizmu, a to tak vo svetovej ako aj v stredoeurópskej spisbe. Jednotlivé teórie interpretuje korektne a vytvára si dostatočný základ pre svoj empirický výskum.

Možno vedomie bohatstva prístupov zabránilo na niektorých miestach autorovi, aby zaujal k existujúcim poznatkom jasný vlastný postoj. V prehľade chcel zrejme uviesť čo najviac poznatkov, prístupov a koncepcií, avšak v niektorých teoretických častiach práce si čitateľ musí domýšľať, ktorú z koncepcií považuje autor za východisko svojej práce, prípadne aký je vzťah jeho vlastnej koncepcie k uvádzaným teóriám. Jednotlivých autorov však J. Hladík interpretuje korektne.

Kľúčové pojmy kompetencia a multikultúrne kompetencie sa J. Hladík snaží vymedziť ako viacvrstvové a viacrozmerné pojmy. V časti 5.4 Meranie multikultúrnej kompetencie uvádza, že kompetencia „reprezentuje súbor znalostí, vedomostí, schopností, postojov a zručností“ (str. 62). Je to možno najkomplexnejšie vyjadrenie autorovho vymedzenia kompetencie. Doplnil by som však ešte „ako sa prejavujú v činnosti“, lebo napr. postoje ani schopnosti bez ich prejavov v aktivite človeka sú len názormi alebo potenciami, nie skutočnými postojmi a schopnosťami. Aj bez môjho doplnenia tu však autor vymedzuje kompetenciu relatívne komplexne. Neskôr aj zdôrazňuje, že kompetencie sa prejavujú až v aktivite, čo zrejme viedlo sa prejavilo aj v jeho poznatku, že multikultúrna aktivita je (podľa výsledkov výskumu) kľúčová pre rozvoj multikultúrnych kompetencií respondentov.

Ocenil by som, keby sa toto presvedčenie ešte viac prejavilo pri tvorbe výskumných nástrojov J. Hladíka (jeho vlastných nástrojov), pretože tie miestami budia dojem, akoby sme skúmali názory respondentov na ich multikultúrne kompetencie, nie kompetencie prejavujúce sa v činnosti.

Dotazník skúma sebareflexiu medzi kultúrnych kompetencií respondentov dôkladne a z mnohých strán. Je to však väčšinou introspekcia, skúmanie presvedčení, názorov a predpokladov pre sebareflexiu respondenta v multikultúrnej oblasti – len čiastočne je to skúmanie reálnych multikultúrnych kompetencií. Reálne a uplatnené multikultúrne kompetencie síce obsahujú sebareflexiu, bez nej by sa u človeka skutočné multikultúrne kompetencie nerozvinuli, idú však ďalej a skutočnými kompetenciami sa stávajú až v činnosti. Nielen sa prejavujú v činnosti, ako niečo vopred hotové, ale skutočnými kompetenciami bez aktivity ani nie sú.

Aktivita v uvedených výskumoch nevystupuje ako skutočná aktivita, ale len ako predpoklady pre ňu. Habilitant ju síce skúma korektne, ale predovšetkým v jej rozmere ako predpokladu pre budúcu aktivitu, ako súčasť sebareflexie študenta pomáhajúcej profesie. Z tohto hľadiska je habilitačná práca cenná. Menej však už skúma multikultúrnu kompetenciu ako skutočnú činnosť v multikultúrnej realite.

Podobný prístup cítiť aj v časti 5, kde sa habilitant podrobne venuje multikultúrnemu učeniu. Pojem učenie v slovenskom aj českom kontexte má silný kognitívny rozmer, menej sociálny a afektívny. Habilitant ho samozrejme nevidí ako transfer informácií, ale v jeho interpretáciách cítiť zacielenie k rozvoju kognitívnych zložiek multikultúrnej kompetencie (používa termíny ako monitorovanie, stanovovanie cieľov a pod.). Kognitívne zložky a kognitívne zručnosti sú samozrejme nevyhnutnou súčasťou multikultúrnych kompetencií, ale len jednou z mnohých. Navyše, práve pri multikultúrnom svete sú veľmi dôležité mimo-

kognitívne zručnosti a schopnosti, čo si v texte práce habilitant aj uvedomuje, ale v nástrojoch skúmania to nedotiahol úplne dôsledne.

Pre svoj výskum teda vyvinul J. Hladík vlastný nástroj, Dotazník multikultúrnej kompetencie študentov pomáhajúcich profesií. V práci opisuje i nadväznosť tohto nástroja na overené nástroje zo zahraničia i postup jeho vývoja. Vývoj dotazníka prebehol podľa uvádzaných informácií korektne, pred definitívnou aplikáciou autor overil jeho funkčnosť a upravoval položky i štruktúru dotazníka podľa výsledkov overovania.

Získané dáta podroboval analýzám na rôznych úrovniach (sémantický diferenciál, regresná analýza, faktorová analýza a pod.). Informácie v práci ma utvrdzujú v tom, že tu je najsilnejšia stránka habilitanta.

Zvlášť treba oceniť snahu doplniť výskum multikultúrnych kompetencií aj o metakogníciu respondentov.

Za cenné považujem konfrontácie situácie v Čechách a v Gambii, hoci je diskutabilné, či práve Gambia je tou správnou krajinou, s ktorou by sa Čechy malo porovnávať.

Veľmi zaujímavým výsledkom výskumu pri porovnaní Čiech a Gambie je však údaj, že pre meranie multikultúrnej kompetencie je silnejším faktorom príslušnosť k univerzite ako príslušnosť k štátu. Ak štát chápeme ako prienik množstva kultúrnych vrstiev, pričom štátna identita býva dosť silná, zatiaľ čo univerzita je len jednou kultúrnou vrstvou tohto celku, tak by stálo za ďalší výskum, prečo jediná vrstva má silnejší vplyv ako celok a ktoré kultúrne prejavy v štáte vplývajú viac a ktoré menej.

Prácu J. Hladíka považujem za dôležitý príspevok k pochopeniu multikultúrnych kompetencií – a to nielen pri študentoch pomáhajúcich profesií. Jeho práca má širší dosah, lebo ako jedna z mála v našom regióne ponúka reálne empirické dáta o stave multikultúrnych kompetencií. Rovnako ako jedna z mála ponúka dobre vyvinutý nástroj na ich skúmanie (aj keď pri jeho ďalšom využití by bolo treba zohľadniť vyššie uvedené pripomienky).

Vidím preto možnosť využiť prácu pre ďalšie výskumy multikultúrnych kompetencií u rôznych skupín obyvateľstva.

Habilitačná práca Jakuba Hladíka zodpovedá kritériám kladeným na habilitačné práce, preto ju odporúčam pripustiť k obhajobe. Po úspešnej obhajobe navrhujem udeliť titul docenta v odbore Pedagogika.

17. 6. 2019

Prof. PhDr. Erich Mistrík, CSC.